Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

SOCIOLOGY
PAPER–III

DEC–08/09

Roll No. □□□□□
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any)..................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તરપોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તરપોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોકકસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલકયુલેટર અથવા ઈલેકટ્રોનિકસ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		18.			
2.		19.			
3.		20.			
4.		21.			
5.		22.			
6.		23.			
7.		24.			
8.		25.			
9.		26.			
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

SEAL

SOCIOLOGY — સોશ્યોલોજી

Paper III — Paper III

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **All** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

SECTION I

વિભાગ I

Note : Read the following paragraph and answer the Questions **(1-5)** given below in **30** words each. Attempt **ALL** the questions.

[Marks : 5×5=25]

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

'A social fact is every way of acting, fixed or not, capable of exercising on individual an external constraint; or again every way of acting which is general throughout a given society, while at the same time existing in its own right independent of its individual manifestations.

We assert not that social facts are material things but they are things by the same right as material things, although they differ from them in type..... To treat the facts of a certain order as things is not, then, to place them in a certain category of reality but to assume a certain mental attitude towards them on the principle that when approaching their study we are absolutely ignorant of their nature and that their characteristic properties, like the unknown causes on which they depend, cannot be discovered by even the most careful introspection.'

એક સામાજિક તથ્ય પ્રત્યેક ક્રિયાની રીત, જે નકકી થયેલ હોય અથવા ન પણ હોય, વ્યક્તિ ઉપર બાહ્ય દબાણ લાવવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, 'અથવા જે સામાન્યરીતે વ્યાપક હોય એવી ક્રિયાની પ્રત્યેક રીત છે જે યોગાનુયોગ તેની વૈયક્તિક અભિવ્યક્તિથી આગવી રીતે મુક્ત હોય છે.

આપણે એવું ધારતા નથી કે સામાજિક તથ્યો ભૌતિક વસ્તુઓ હોય છે, તેમ છતાં તે પોતાની રીતે જ ભૌતિક વસ્તુઓની જેમ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જો કે તે એવી વસ્તુઓના સ્વરૂપથી ભિન્ન હોય છે.......એક ચોકકસ વ્યવસ્થાના તથ્યોને વસ્તુઓ તરીકે ગણવા પાછળનો એવો ભાવ નથી કે તેમને એક ચોકકસ શ્રેણીની વાસ્તવિકતાઓમાં સમાવિષ્ટ કરવું. પરંતુ તેમના અધ્યયન વખતે તેમની પ્રકૃતી અને લાક્ષણિક ખાસિયતો અંગે આપણે સંપૂર્ણ પણે અજાણ છીએ એવી શરત હેઠળ તેમના પ્રત્યે એક ચોકકસ માનસિક વલણ ધારણ કરવાનું હોય છે. જેમ કે, કયા કારણો ઉપર તે નભે છે, તે અત્યંત સાવચેતીપૂર્વકની આત્મખોજ વડે પણ જાણી શકાય નહીં.

1. **Who wrote the above passage and in which of his book ?**

ઉપરોક્ત અવતરણ કોણે લખ્યું અને કયા પુસ્તકમાં ?

2. **Give the meaning of 'Social Fact'.**

''સામાજિક તથ્ય'' નો અર્થ આપો.

3. **List *three* characteristics of Social Facts.**

સામાજિક તથ્યોના **ત્રણ** લક્ષણો લખો.

4. What rule is the author suggesting for the study of social facts ?
સામાજિક તથ્યોના અભ્યાસ માટે લેખક કયા નિયમનું સુચન કરે છે ?

5. Bring out the methodological approach evident in the above passage.
ઉપરોક્ત અવતરણમાં પ્રકટ થતો પદ્ધતિ શાસ્ત્રય અભિગમ દર્શાવો.

SECTION II

વિભાગ II

Note : Answer the following Questions in **30** words each. Attempt **ALL** questions **(6-20)**. [Marks : 5×15=75]

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૬-૨૦)

6. What is Phenomenology ?

   ફિનોમીનોલોજી એટલે શું ?

7. What is indexicability in the context of ethnomethodology ?

   એટનોમેથોડોલોજીના સંદર્ભમાં ઈન્ડેક્ષીકેબીલીટી શું છે ?

8. What does Habermass mean by communicative action ?

હેબરમાસ ''પ્રત્યાયનબદ્ધ ક્રિયા'' નો શું અર્થ કરે છે ?

9. What is Althusor's views on Structural Marxism ?

આલ્થુઝરના મતે સંરચનાત્મક માર્ક્સવાદ શું છે ?

10. **What is Structuration theory ? Explain.**

સ્ટ્રકચરેશન થિયરી શું છે ? સમજાવો.

11. **What do you understand by unity in diversity ?**

અનેકતામાં એકતા અંગે તમે શું સમજો છો ?

12. **Explain the idea of 'endogamy' in the context of caste system in India.**

ભારતની જ્ઞાતિ વ્યવસ્થાના સંદર્ભમાં અંતર્લગ્નનો વિચાર સમજાવો.

13. **What does S.C. Dube mean by 'Human factor' involved in community development ?**

એસ.સી. દુબે સામુદાયિક વિકાસમાં માનવીય પરિબળોનો શું અર્થ કરે છે ?

14. **What is Hardiman's subaltern perspective ?**

હાર્ડીમેનનો સબલ્ટર્ન દૃષ્ટિબિંદુ શું છે ?

15. **How is dowry a Socio-economic problem in Indian Society ?**

ભારતીય સમાજમાં દહેજ એ સામાજિક આર્થિક સમસ્યા કેવી રીતે છે ?

16. **Explain the forms that gender inequality takes in rural India.**

ગ્રામીણ ભારતમાં લીંગભેદના ઉભા થતા સ્વરૂપો સમજાવો.

17. **How is Displacement linked to Development ?**

વિસ્થાપિતતા એ વિકાસ સાથે કેવી રીતે સંકળાયેલ છે ?

18. **What are the stages of Demographic transition ?**

વસ્તી વિષયક સંક્રમણના તબક્કાઓ દર્શાવો.

19. **Distinguish modernisation from westernisation.**

આધુનિકરણ એ પશ્ચિમીકરણથી કેવી રીતે ભિન્ન છે ?

20. **Is globalisation a homogeneous process ?**

શું વૈશ્વિકરણ એ સમરૂપિકરણની પ્રક્રિયા છે ?

SECTION III

વિભાગ III

Note : Choose any one Elective from Electives **I** to **V** and answer all the questions **(21-25)** of the same elective in **200** words each.

[Marks : 12×5=60]

નોંધ : વિકલ્પ ૧ થી ૫ માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધા જ પ્રશ્નો (૨૧ થી ૨૫) ના જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો.(ગુણ ૧૨×૫=૬૦)

ELECTIVE I : RURAL SOCIOLOGY

વૈકલ્પિક ૧ : ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર

21. Mention the main objectives of Rural Community Development Programme and evaluate its performance.

    ગ્રામીણ સામુદાયિક વિકાસ કાર્યક્રમના મુખ્ય હેતુઓ દર્શાવી તેની કામગીરીનું મૂલ્યાંકન કરો.

22. "Rural-urban differences in the Indian context have become irrelevant." Comment.

    ''ગ્રામીણ-શહેરી તફાવતો ભારતના સંદર્ભમાં અપ્રસ્તુત છે.'' ટીપ્પણી લખો.

23. Explain Panchyati Raj as one of the agency of Rural Development.

    ગ્રામીણ વિકાસની એક સંસ્થાના રૂપમાં પંચાયતી રાજની સમજ આપો.

24. Discuss the causes and consequences of farmers suicide in India.

    ભારતમાં ખેડૂતોની આત્મહત્યા અંગેના કારણો અને પરિણામોની ચર્ચા કરો.

25. Evaluate the impact of Green Revolution in India.

    ભારતમાં હરીયાળીક્રાંતિની અસરોનું મૂલ્યાંકન કરો.

OR અથવા

ELECTIVE II : INDUSTRY AND SOCIETY

વૈકલ્પિક ૨ : ઉદ્યોગ અને સમાજ

21. Explain Durkheim's views on Industrial Society.

    ઔદ્યોગિક સમાજ અંગે દુર્ખિમના વિચારો સમજાવો.

22. Examine Factory as a Social System.

    ઔદ્યોગિક એકમ એક સામાજિક વ્યવસ્થા તરીકે સમજાવો.

23. State the changing pattern of industrial labour.

    ઔદ્યોગિક કામદારોનું બદલાતું ચિત્ર સમજાવો.

24. Explain the impact of industrialization on family.

    કુટુંબ ઉપર ઔદ્યોગિકરણની અસર સમજાવો.

25. State the causes of the failure of trade union movement in India.

    ભારતમાં કામદાર સંગઠનોના આંદોલનની નિષ્ફળતાના કારણો સમજાવો.

OR અથવા

ELECTIVE III : SOCIOLOGY OF DEVELOPMENT

વૈકલ્પિક ૩ : વિકાસનું સમાજશાસ્ત્ર

21. Elaborate the evolution of concept of human development.

    માનવ વિકાસની વિભાવનાનો વિકાસ વિગતવાર સમજાવો.

22. Examine the Centre-Periphery theory of development.

    વિકાસના કેન્દ્ર પરિધીના સિદ્ધાંતને તપાસો.

23. Indicate the relevance of Gandhian Path of development in Contemporary India.

સાંપ્રત ભારતમાં ગાંધીવાદી વિકાસના માર્ગની ચર્ચા કરો.

24. 'Slums houses those who are left out development process in cities.' Do you agree ? Why ?

નગરોના વિકાસની પ્રક્રિયામાંથી ફેંકાઈ ગયેલાઓનાં આશ્રય સ્થાન ઝુપડપટ્ટીઓ હોય છે. શું તમે આ બાબત સાથે સહમત છો ? શા માટે ?

25. Discuss the crises of tribal identity in the context of development.

વિકાસના સંદર્ભમાં આદિવાસી અસ્મિતાની કટોકટીની ચર્ચા કરો.

OR **અથવા**

ELECTIVE IV : POPULATION AND SOCIETY

વૈકલ્પિક ૪ : વસતિ અને સમાજ

21. Examine the strength and weakness of Malthusian Theory of Population.

માલ્થુસના વસતિ વિષયક સિદ્ધાંતના ગુણ-દોષ દર્શાવો.

22. Infant mortality and development are inversely related. Comment.

બાળમૃત્યુદર અને વિકાસ એ એકબીજાથી વિપરીત રીતે સંકળાયેલા છે. ટીપ્પણી કરો.

23. Discuss the impact of population growth on natural resources in India.

ભારતમાં કુદરતી સ્ત્રોતો પર વસ્તીવૃદ્ધિની અસરોની ચર્ચા કરો.

24. Evaluate the effectiveness of population policy in India.

ભારતમાં વસતિનીતિની અસરકારકતાનું મૂલ્યાંકન કરો.

25. Explain the importance of Population Education in nation building.

રાષ્ટ્રઘડતરમાં વસતિ શિક્ષણનું મહત્વ સમજાવો.

OR અથવા

ELECTIVE V : GENDER AND SOCIETY

વૈકલ્પિક ૫ : લીંગ અને સમાજ

21. Explain concept of gender as a Social Construct.

 'લીંગ' ની વિભાવનાની એક સામાજિક કૃતિ (રચના) તરીકે સમજ આપો.

22. Examine influence of social structural factors on gender inequality.

 લૈંગિક અસમાનતા ઉપર સામાજિક માળખાકિય પરિબળોની અસરો તપાસો.

23. What is the post-modernist perspective of feminism ?

 નારીવાદનો અનુઆધુનિક પરિપેક્ષ શું છે ?

24. State the welfarist perspective on gender and development.

 લૈંગિકતા અને વિકાસનો કલ્યાણકારી પરિપેક્ષ સમજાવો.

25. Write a note on 'Eco-feminism'.

 પરિસ્થિતિકીય નારીવાદ વિશે એક નોંધ લખો.